

Nuorten toimeentulotukiasiakkaiden terveys (NUTT)

Maria Vaalavuo, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Tässä Kelan rahoittamassa hankkeessa kuvasimme Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla asuneiden 18–34-vuotiaiden nuorten aikuisten toimeentulotuen käyttöä ja sen yhteyttä terveysongelmiin. Tavoitteenamme oli selvittää nuorten toimeentulotukiasiakkaiden erikoissairaanhoidon ja kuntoutuspalveluiden sekä lääkkeiden käyttöä, erilaisten mielenterveysongelmien yleisyyttä, nuoruusiän mielenterveysongelmien yhteyttä myöhempään toimeentulotuen saantiin ja terveysongelmien yhteyttä toimeentulotuen saannin päättymiseen.

Nuorten syrjäytyminen ja pitkittynyt toimeentulotuen käyttö ovat yhteiskunnallisesti haastavia ongelmia, joilla voi olla pitkäkestoisia seurauksia niin yksilöille kuin yhteiskunnalle. Näillä ongelmilla on moninaisia sekä rakenteellisia että yksilökohtaisia taustatekijöitä, joiden selvittäminen on tärkeää (kustannus)vaikuttavien toimenpiteiden kehittämiseksi ja päätöksenteon tueksi.

Hankkeen aihe on ajankohtainen. Sosiaaliturvan uudistaminen on yksi hallituksen suurista tavoitteista, jolla pyritään myös vähentämään toimeentulotuen pitkäaikaista käyttöä. Lisäksi hallitusohjelmassa esitetään toimeentulotuen kokonaisuudistusta, jolla tavoitellaan riittävää viimesijaista toimeentulon turvaa ja oikea-aikaisia palveluita. Hallitusohjelmassa mainitaan, että erityisesti nuorten pitkäaikaisen toimeentulotukiriippuvuuden syitä selvitetään.

Käytössämme oli kolmen pääkaupunkiseudun kaupungin väestön kattava rekisteriaineisto vuosilta 2005–2014 sekä seuranta-aineisto vuoteen 2016 asti. Aineisto pitää sisällään niin THL:n hoitoilmoitusrekisterin ja toimeentulotukirekisterin kuin Kelan lääkekorvausrekisterin tietoja sekä lukuisia demografisia ja sosioekonomisia taustamuuttujia Tilastokeskuksen rekistereistä.

Analyysiemme mukaan 18–34-vuotiailla toimeentulotukiasiakkaila oli ikävereihinsa verrattuna yleisemmin terveysongelmia, joista korostuivat erityisesti mielenterveys- ja päihdehäiriöt. Palveluiden käyttö, reseptilääkeostot sekä mielenterveysongelmat olivat sitä yleisempiä mitä pitkäkestoisempaa tuen saanti oli ollut. Taustamuuttujista peruskoulun jälkeinen tutkinto ja työssäkäynti olivat erityisesti pidempään tukea saaneilla harvinaisempia, kun taas työttömyys sekä työvoiman ulkopuolella oleminen olivat yleisempiä.

Psykiatrinen diagnoosi uuden toimeentulotukijakson alkuvuotena oli yhteydessä pitkittyneeseen toimeentulotuen saantiin erityisesti 18–24-vuotiailla, mutta ei enää 30–34-vuotiailla. Lisäksi havaitsimme toimeentulotuen käytön olevan varhaisaikuisena yleisempää niillä, joilla oli mielenterveysongelmia jo 16–17-vuotiaana. Sekä toimeentulotuen käyttö että mielenterveysongelmat olivat yleisempiä pienituloisista perheistä tulevilla. Toisaalta mielenterveysongelmat olivat yhteydessä toimeentulotuen lisääntyneeseen käyttöön perhetaustasta huolimatta.

Nuoruusikä on tärkeä vaihe opinto- ja työelämävalmiuksien kehittämisen kannalta ja mielenterveysongelmilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia oman sosioekonomisen aseman

muotoutumisessa. Vaikuttaviin palveluihin panostaminen, ongelmia ennaltaehkäisevien toimintaympäristöjen kehittäminen, varhainen puuttuminen ja mielenterveysongelmista kärsivien moniammatillinen tukeminen on tärkeää, jotta nuoret eivät syrjäydy koulutuspolulta ja työelämästä. Erilaisten palvelukokonaisuuksien arvioiminen oli kuitenkin tämän raportin tutkimuskysymysten ulkopuolella.

Hankkeen päätulokset:

- Nuorilla toimeentulotukiasiakkailla oli muihin 18–34-vuotiaisiin verrattuna yleisemmin terveysongelmia. Ero korostuu erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmia tarkasteltaessa.
- Erikoissairaanhoidon palveluiden käyttö ja Kela-korvatut reseptilääkeostot sekä mielenterveys- ja päihdeongelmat olivat sitä yleisempiä mitä pitkäkestoisempaa tuen saanti oli, niin yhden kalenterivuoden ajalta kuin pidemmältä ajanjaksolta tarkasteltuna.
- Uusista toimeentulotukiasiakkaista mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivillä oli suurempi riski jäädä toimeentulotuen pitkäaikaisiksi käyttäjiksi etenkin 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä.
- Mielenterveysongelmat 16–17 vuoden iässä olivat yhteydessä toimeentulotuen saantiin 22-vuotiaana. Mielenterveysongelmista varhain kärsineillä oli tuolloin muuhun ikäryhmään verrattuna harvemmin peruskoulun jälkeinen tutkinto.
- Ryhmien välillä oli havaittavissa eroja yksittäisissä mielenterveysdiagnooseissa, joiden tarkastelua voisi syventää jatkotutkimuksissa.

Lue lisää: Vaalavuo, M., Haula, T., Bakkum, B. ”*Nuoret aikuiset, toimeentulotuki ja terveys.*”

THL-raportti 4/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-454-7>